

Entrevista a Justino Piaguage, presidente da Nación Siekopai

Montse Barba

Comunicación Entrepobos

“Vanse acadando vitorias para exixir que se respecte a Amazonía, pero segue vixente a mentalidade extractivista”

Justino Piaguage (San Pablo de Katëtsiaya, Ecuador, 1977) é o líder dos siekopai, unha comunidade orixinaria que habita as terras de Pë'këya, tamén chamadas Lagartococha, na fronteira entre Ecuador e Perú.

O seu pobo defende diante do Estado ecuatoriano o seu dereito a habitar o seu “fogar ancestral”, un territorio do que foron expulsados os seus devanceiros en 1941, trala guerra entre os dous países. Mentres tanto, artellaron as súas propias maneiras de defenderse ante o extractivismo e a imposición cultural e educativa dende Quito. Aspiran á súa propia soberanía territorial e comercial, na que as mulleres teñen cada vez máis voz e representación.

Piaguage visitou Barcelona a finais de abril, no marco do proxecto *Cidades Defensoras de Dereitos Humanos*. Non era a primeira vez que viaxaba á capital catalá, xa que é un dos voceiros máis activos no caso contra Chevron-Texaco. A petroleira estadounidense foi sentenciada a pagar máis de nove mil millóns de dólares e reparar a zona afectada pola súa actividade nas provincias de Orellana e Sucumbios entre 1964 e 1992. A sentenza nunca se executou tralas apelacións da multinacional, que logrou que un tribunal de arbitraje de A Haia lle dese a razón, utilizando o Mecanismo de Solución de Controversias dos Investidores Estatais (ISDS).

Que os levou a demandar a Ecuador diante da Corte Interamericana de Derechos Humanos (Corte IDH) polo Caso Chevron?

Dende 2018, cando se ratificou a sentenza definitiva na Corte Constitucional, temos buscado a súa execución en varios países. En Canadá, Arxentina, Brasil Tamén pensamos en iniciar un proceso aquí en Europa, pero lamentablemente non foi posible. Temos uns recursos económicos limitados e o tema non trascendeu o suficiente ante a opinión pública.

E no noso país, o cambio de goberno en Ecuador debilitounos, xa que asumiu a presidencia Lenin Moreno, que empezou a buscar financiamento do Fondo Monetario Internacional. Obviamente, Chevron tiña moita influencia alí e propúxose anular de todas todas

unha sentenza que era firme en Ecuador. Intentaron facelo dende a Asamblea Constituyente e conseguimos paralo, pero a empresa continuou pleiteando ata que o Estado ecuatoriano foi enxuzado por temas de acordos comerciais que acabaron vinculados ao noso caso. E acadaron que un tribunal de A Haia fallara ao seu favor, ante a inacción do Estado ecuatoriano, que non se defendeu adecuadamente, e que por riba se lles pague por supostos danos de imaxe.

Temos analizado todo o ocorrido e, tras un longo proceso de reflexión interna e unha análise xurídica, en abril deste ano tomamos a decisión de demandar o Estado ecuatoriano ante a Corte IDH porque Ecuador non está protexendo os dereitos das comunidades indíxenas, está permitindo con total impunidade que unha empresa transnacional non recoñeza nin restaure a Amazonía, nin asuma as consecuencias na saúde da súa poboación nin compense os danos culturais que supuxo a actividade de Chevron.

En que momento se atopa a demanda?

Estamos pendentes do proceso de admisión e de que se chame a Audiencia, dependemos da Corte IDH. Somos optimistas. Expertos que estiveron vinculados coa Corte IDH cren que o noso caso si que merece ser atendido por toda a inacción e a responsabilidade do Estado de non protexer os dereitos que segue a vulnerar Chevron e que afectan aos pobos orixinarios.

E seguimos difundindo e presionando con accións como o Día Anti Chevron (o pasado 5 de xuño, Día do Medioambiente) para facer conciencia social de que por moito que digan que a Amazonía foi saneada e restaurada, seguimos vivindo nesta traxedia. O último informe da ONG Clínica Ambiental informa que hai grande cantidade de enfermos de cancro, a meirande parte mulleres, como parte dos efectos da actividade petrolreira que sofren os pobos amazónicos.

Á parte do petróleo, cales son as outras actividades extractivas que afectan á súa comunidade?

Actualmente, xunto co petróleo e o monocultivo da palma, a actividade das empresas chinesas coa mineiría (cobre, litio, ouro). O Estado ecuatoriano segue hoxe en día con esa visión extracti-

UDAPT

vista. O Goberno pretendía incrementar de 500.000 a 1 millón de barrís de petróleo diarios e acelerar a extracción mineira, e o pobo indíxena levantouse para derogar dous decretos que finalmente se pararon, pero segue latente o tema das concesións mineiras.

Sempre temos que estar á defensiva, resistindo, e iso é debido a que o xeito de ollar cara a Amazonía non cambiou. Considérase que agocha un tesouro e que hai que explotala e despoxala, non se entende que a pulsión da Amazonía é outra, nin a nivel local nin a nivel mundial. Pero con loita e sacrificio conséguense as vitorias. A do Sinangoe, por exemplo, na cabeceira do río Aguarico, onde se fixera una concesión de 22.000 hectáreas a unha empresa mineira. Querían explotar o ouro, o cobre e a mineiría sen facer ningunha consulta aos poboadores, de nacionalidade A'i Kofan. Conseguimos que os xuíces da Corte Constitucional viñeran ao territorio para comprobar o que estaba a pasar, e conseguímolos parar. O mesmo pasou co caso Borani e o petróleo. Exixiuse unha consulta previa, libre e informada. Vanse conseguindo pequenas vitorias que van sumando para exixir que se respecte a Amazonía, pero segue vivente a mentalidade extractivista.

“Sen unha educación que faga que a xente moza se sinta orgullosa da nosa cultura e a nosa maneira de pensar, estamos perdidos.”

Como se defende a súa comunidade?

Estamos nunha situación de ameaza, nun territorio con todas as presións da actividade petroleira, do monocultivo da palma, das actividades dos nosos veciños colonos... Vemos a diario como a través das estradas abertas pola empresa do monocultivo da palma entran a cazar e pescar. Para demostralo, os nosos mozos están empezando a aprender a utilizar drons, cámaras trampa, os GPS... Soamente en seis meses continuos de 2019, detectamos a 377 cazadores. Por iso comezamos a crear un equipo de monitoreo que está actuando e que tamén detecta como se expande a invasión ao noso territorio e as deforestacións.

Como ve o futuro da comunidade siekopai?

Nunha asemblea, a xuventude decidiu exercer o dereito á autodeterminación e iniciamos un proceso interno de notificacións e comunicacións. Intentamos reunirnos coa autoridade estatal, pero eles negáronse. Aquilo xerou moito impacto, foi dicir ás claras: “Respecten o noso territorio, estamos aquí”.

“Os mozos e mozas inicialmente resistíanse inicialmente resistíase á educación propia, dicían que era regresiva, pero dixémoslle “é para ter as raíces e os pés ben postos”.

Creamos as nosas propias normas se se atopan cazadores no noso territorio e impartimos xustiza a través de audiencias comunitarias. Imos empezar tamén campañas de concienciación, delimitando unha zona de 10.000 hectáreas como área intanxible na que estamos rexistrando que tipo de biodiversidade temos. Os máis adultos, os avós, camiñan

coa xente nova e vanlles dicindo “esta pegada, este son que emite é de tal animal”, porque os máis novos xa non son cazadores, xa non teñen este vínculo coa natureza. A idea é ter un documento que recolla o que temos e onde están os animais que temos identificado.

Como conseguen que a xuventude se manteña na comunidade?

Ademais de implicarse coa tecnoloxía, estamos organizando unha educación propia porque sen unha educación que faga que a xuventude se sinta orgullosa da nosa cultura e a nosa maneira de pensar, estamos perdidos.

A nosa intención é construír unha rede curricular, que polo de agora non foi pensada en función dos nosos intereses senón dos intereses dos outros. O mesmo profesorado dicían que teñen que cumprir un horario que non é o máis axeitado para nós. Unha educación que inclúa un espazo de diálogo interxeracional, que xa existía, no que os fillos e netos escoitaban os seus maiores e aprendían de soños, cultivos, astroloxía. Se os nosos fillos e fillas teñen unha educación que lles permita ser conscientes do que significa ser siekopai imos seguir existindo, do contrario extinguirémonos culturalmente, por moito que eu me poña as miñas vestimentas e o meu colar. 🐼

